

Els molls

(ALDC, II, 319. Els molls)

‘L’instrument metàl·lic per a agafar les brases’ coneix en català diversitat de significants, usats generalment en plural a causa dels dos braços articulats. *Molls* deriva del llat. MOLLIS, adjectiu, pròpiament ‘bla’ i ‘flexible’, des d’on, substantivat, i masculí, va designar les ‘tenalles del foc’, a voltes modificat en *esmolls*, potser per aglutinació de l'article, *ermolls*, per rotacisme de la -s, i *aumolls*, per canvi de prefix (< al-) o per atracció de l'homònim *aumoll*, *almoll* ‘blet blanc’ (< llat. HULUS MOLLE ‘verdura molla’); *moll* com a adjectiu era invariable (*una figura moll*) i com a substantiu va passar a masculí; des del s. XIV, va sofrir moció de gènere, amb addició del morfema de femení (*terra molla*), que va afectar també el substantiu, *molla*, *molles* (var. *esmolles*, *ermolles*, per aglutinació de l'article), per influència de *tenalla*, -es, que trobem al s. XIII en balear (R. Lull), on avui aquest ha estat substituït per *esmolles*. *Mordasses* és der. de MORDACIA, plural neutre de MORDAX, -ACIS ‘mossegaire’, amb les var. *mordaixes*, *esmordaixes* 5 i *esmordatxes* 4, 7: aquesta podria ser interferència d'un dialecte occità i aquelles, del fr. *mordaches* (més que una influència de *faixa*, com insinua el DECat). *Tenalla*, -es prové del llat. pop. TENACULA (der. de TENERE ‘subjectar’,

dim. de TENACES, abreviació de FORCIPES TENACES ‘tenalles resistents’, amb la var. *estenalles*, per aglutinació de l'article). TENACES és l'origen de *tenasses* (var. *estenasses*, per l'article aglutinat) com del port. *tenazes* i el cast. *tenazas*. Coneixen una àrea més reduïda *ferros*, per metonímia de la matèria; *ferrolls* 107, desviació semàntica del significat ‘pala del foc’, potser atret per *ferros* de poblacions veïnes; *gafes* 14, 16, 22, 56, deverbals de *gafar* (> *agafar*); l'alg. *pessic* 85, postverbal de *pessigar*, que sembla evolució interna del dialecte, ja que no s'explica ni pel sard ni per l'italià.

La distribució d'isoglosses és força nítida: *mordasses* (*mordaixes*) ocupa el cat. septentrional; *molls* (*esmolls*), el cat. del Principat; *tenasses* (*estenasses*), la Franja; *tenalles* (*estenalles*), el País Valencià; *molles* (*esmolles*), les Balears; *pessic*, l'Alguer. Les isoglosses d'avui no coincideixen necessàriament amb les d'ahir: a l'edat mitjana, el mall. coneixia *tenalles* (avui *esmolles*) i el ross., *molls* (avui *mordasses*, *mordaixes*); després d'una etapa de convivència de formes, una s'ha imposat sobre l'altra.

Molls i *tenalles* són els mots normatius.

